ISSN 1300-1458

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET TARİHİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

CTAD

Yıl 2 • Sayı 3 • Bahar 2006

Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi

H.Ü. Atatürk İlkeleri ve
İnkilâp Tarihi Enstitüsü'nün
ARMAĞANIDIR

Dergi Yazışma Adresi

Hacettepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Beytepe- ANKARA 06532
Tel : 0 (312) **297 68 70**
Faks : 0 (312) **299 20 76**
Web: www.ait.hacettepe.edu.tr
E-posta: ait@hacettepe.edu.tr

Baskı

Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi'nde tasarımı yapılarak basılmıştır.

CUMHURİYET TARİHİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ISSN 1300-1458)
Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nce
yılda iki kez yayınlanan hakemli bir dergidir.

Dergiye gönderilen yazı ve fotoğraflar iade edilmez.
Bu dergide yayınlanan yazılardaki fikirler yazarlara aittir.

ISSN: **1300-1458**

Hacettepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi
Yıl : 2 Sayı : 3 **Bahar 2006**

Sahibi — Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü adına
Prof.Dr. Mustafa YILMAZ

Editör
Yrd.Dr.Dr. Yonca ANZERLİOĞLU
Dr. Yasemin DOĞANER

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Başkan)
Doç.Dr. Fatma ACUN
Doç.Dr. Adnan SOFUOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Yonca ANZERLİOĞLU
Yrd.Doç. Dr. Ayten SEZER
Dr. Yasemin DOĞANER
Dr. M. Derviş KILINÇKAYA

Yayına Hazırlayan
Yrd.Doç.Dr. Yonca ANZERLİOĞLU
Dr. Yasemin DOĞANER

Hakem Kurulu

Prof.Dr. Dursun Ali AKBULUT
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun.

Prof.Dr. Gökhan ÇETİNSAYA
İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Prof.Dr. S. Esin DAYI
Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum.

Prof.Dr. Temuçin Faik ERTAN
Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Prof.Dr. İhsan GÜNEŞ
Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskişehir.

Prof.Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ
Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Konya.

Prof.Dr. Hikmet ÖZDEMİR
Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Prof.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ
Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.

Prof. Dr. Mustafa TÜRKEŞ
Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Ankara.

Prof.Dr. Mustafa YILMAZ
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç.Dr. Gümeç KARAMUK
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Doç.Dr. Yusuf SARINAY
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Doç. Dr. Mehmet SEYİTDANLIOĞLU
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Doç.Dr. Mehmet ÖZDEN
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara

Doç. Dr. Adnan SOFUOĞLU
Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç.Dr. Behçet YEŞİLBURSA
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bolu.

Dr. Oktay ÖZEL
Bilkent Üniversitesi, İktisadi idari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara.

Bu Sayının Hakem Kurulu

Prof. Dr. Yavuz ERCAN
Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarih Enstitüsü, Ankara.

Prof.Dr. Sadettin GÖMEÇ
Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara.

Prof.Dr. Hikmet ÖZDEMİR
Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ
Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.

Prof.Dr. Cemalettin TAŞKIRAN
Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Ankara.

Prof.Dr. Semih YALÇIN
Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç.Dr. Fatma ACUN
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç. Dr. Oğuz AYTEPE
Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç.Dr. Adil DAĞISTAN
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Doç.Dr. Mehmet ÖZDEN
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Doç.Dr. Yusuf SARINAY
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Doç.Dr. Mehmet SEYİTDANLIOĞLU
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Doç.Dr. Adnan SOFUOĞLU
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Yrd.Doç.Dr. Ender GÖKDEMİR
Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Yrd.Doç.Dr. Ayten SEZER
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Serhat YILMAZ
Gazi Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Fakültesi, Kastamonu.

Yrd.Doç.Dr. Saime Selenga GÖKGÖZ
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Dr. M. Derviş KILINÇKAYA
Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Dr. Celal METİN
Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Manisa.

İçindekiler

Kara Harp Okulu'nun Kuruluşu ve İlk Dönemi (1834-1837) 1
Hayrullah GÖK

Defter-i Hakani Nazırı Mahmud Esad Efendi'nin Gözüyle
20. Asır Başında Türk Dünyası 17
Alper ALP

Siyon'dan Siyonizm'e:
Politik Bir İdeolojinin Dini Temelleri ve Fikirsel Gelişimi 43
Yasemin AVCI

Mustafa Kemal Paşa'nın, Milli Mücadele Başlarında Kırşehir'e Gelişi 59
Hakan UZUN

Cumhuriyet Dönemi Genel Af Tartışmaları ve Uygulamaları Üzerine 77
Cahide SINMAZ SÖNMEZ

Atatürk'te Millet Egemenliği Anlayışı 101
Adil DAĞISTAN

Atatürk Dönemi Türk Siyasal Elitinin Profili 107
Yasemin DOĞANER

Konferanslardan Esaslı Derslere Geçişte (1934-1942)
İlk İnkılâp Tarihi Dersleri 121
Süleyman İNAN

Tarih Öğretiminde Kavramlar ve Kavramların Öğretilmesi 143
Ahmet Sait CANDAN

Modern Türkiye'de Ulusal Kimliğin İnşasında Soyadı Kanunu'nun Rolü 159
Demo Ahmet ASLAN

6–7 Eylül Olayları 177
Halil Şimşek

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (Bahar 2006) 59–76

Mustafa Kemal Paşa'nın Milli Mücadele Başlarında Kırşehir'e Gelişi

Hakan UZUN
Dr. Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi

ÖZET

Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'yi başarıya ulaştırmak için birçok yöntem kullanmıştır. Millî Mücadele dönemi süresince başarıya ulaşmak için kullandığı yöntemleri, millî bir siyaset izlemek, manevi gücü yüksek tutmak, millî birlik ve beraberliği sağlamak, iç ve dış kamuoyu oluşturmak olarak sıralamak mümkündür. Ancak içlerinde en önem verdiği konuların başında kuşkusuz millî bütünlüğü sağlamak gelmiştir. Dolayısıyla Samsun'dan başlamak üzere yaptığı tüm faaliyetlerde ulaşmak istediği hedef, millî bütünlüğü sağlamak olmuştur. Bütünlüğü sağlamak için yardımcı olabileceğine inandığı tüm olanaklardan yararlanmaya çalışmıştır. Onun Sivas'tan, Ankara'ya giderken uğradığı yerleri de bu anlamda değerlendirmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: *Millî Mücadele, Kırşehir, Mustafa Kemal Paşa.*

SUMMARY

At The Begining of National Struggle Mustapha Kemal Pasha's Arrival to Kırşehir

Mustafa Kemal Pasha adopted various methods in order to make Turkish National Struggle for Independence triumph. These methods used by Mustafa Kemal Pasha throughout the period of Turkish National Struggle include following a national policy, keeping spiritual power high, procuring national unity and cooperation, and manufacturing domestic and foreign public opinion. However, the most crucial of these methods had been to secure the national unity. Therefore, Mustafa Kemal Pasha's main target was to secure the national unity in all his actions right from his arrival in Samsun. He endeavoured to take advantage of every opportunity that could help him unite the country. Accordingly, it is necessary to assess the places Mustafa Kemal called in on his way from Sivas to Ankara in this respect.

Key Words: *The Turkish National Struggle for Independence, Kırsehir, Mustafa Kemal Pasha.*

Giriş

XII. yüzyılın başından, XV. yüzyılın sonuna kadar, bilinen dünyada egemen olan güçler, Türk ve Moğol halkları olmuştur. Bu yıllarda İran, Hindistan, Çin, Mısır, Kuzey Afrika, Balkanlar, Macaristan ve Rusya'da egemen olan güç, Moğol ve Türklerdir. Türklerin kurduğu bir devlet olan ve Selçuklu Devleti'ne bağlı bir uç beyliği iken, kısa sürede büyük bir gelişme sağlayıp, geniş topraklara, Akdeniz, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'nun bir bölümüne hâkim olmayı başaran Osmanlılar da, uzun süre dünyanın en güçlü devletlerinden birisine sahip olmuşlardır[1].

Hiçbir zaman bir tesadüf eseri olarak kabul edilemeyecek olan, bu gelişmenin, bazı nedenleri vardır. Sahip olunan askerî teşkilât, devlet içindeki tüm unsurlara karşı takınılan hoşgörülü ve adil tavır ve belki de hepsinden önemli olarak, kurulan devlet teşkilâtının, çok ileri düzeyde ve zamanın ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte olması, uygulanan bilinçli bir siyasetle de, Osmanlı'yı devrinin en güçlü devleti haline getirmiştir. Ancak zamanla klasik Osmanlı devlet yapısında meydana gelen aksaklık ve bozulmalar ve dünyada yaşanan diğer gelişmeler devlet üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır.[2] Sanayileşme, kapitalizm ve iktisadi-siyasi emperyalizm ve milliyetçilik düşüncesine bağlı olarak gelişen ayrılıkçı akımlar, XIX. yüzyılda geleneğe bağlı toplumları esaslı bir değişime zorlarken, Osmanlı Devleti de yaşanan bu gelişmelerden son derece olumsuz bir şekilde etkilenmiştir[3]. Osmanlı Devleti'nin, bu sıkıntılı durumdan kurtulma çabaları ise sürekli olarak engellenmiş, Batı'lılar tarafından siyasi ve ekonomik nüfuz altına alınmak istenmesi, paylaşılması ve ortadan kaldırılması girişimleri ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm bunlar, geniş bir zaman dilimi içerisinde ve birbirini takip eden olaylar sonucunda gerçekleşmiştir. Bu olaylar kısaca Şark Meselesi[4] olarak adlandırılır.

I. Dünya Savaşı ile birlikte İtilaf Devletleri arasında Osmanlı Deveti'nin savaş sonrası paylaşımı üzerine çeşitli pazarlıklar ve antlaşmalar yapılmıştır.l[5] Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin dolaylı da olsa I. Dünya Savaşı'nın taraf devletlerinin saflarının belirlenmesinde etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

Dört yıl süren bu savaşın bitiminde, savaşa taraf tüm devletler gibi, Osmanlı Devleti de ağır sonuçlarla karşı karşıya kalmış[6] ve 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Mütarekesi ile savaşa son vermiştir. Bu mütareke, Batı'nın kendileri açısından Şark

---

1. Oral Sander, *Siyasî Tarih*, C.I., 3.Bs, Ankara, 1994, s.50.
2. Bu konu ile ilgili bkz.; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.III, 2.Kısım, Ankara, 1982; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C.V, Ankara, 1982; Mehmet Öz, Osmanlı'da Çözülme ve *Gelenekçi Yorumlar*, İstanbul, 1997; Niyazi Berkes, Türk Düşününde Batı Sorunu, Ankara, 1975.
3. Yusuf Sarınay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912–1931*, İstanbul, 1994, s. 15–16; Yavuz Ercan, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Dönemi ve Yıkılışın Nedenleri", *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Sa.: 307, s.39-40.
4. Cevdet Küçük, *"Şark Meselesi Hakkında Önemli Bir Vesika"*, *Tarih Dergisi*, Sa.:32,, Mart 1979, s.607.
5. Aptülahat Akşin, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Ankara, 1991, s.20; Laurence Evans, *Türkiye'nin Paylaşılması (1914–1924)*, İstanbul, 1972, s. 52.
6. Bu savaşta Osmanlı Devleti 550.000 şehit, 2.167.841 yaralı, 891.364 sakat, 103.731 kayıp ve 129.644 esir vermiş, esarette iken ölenlerle birlikte şehitlerin toplam sayısı 600.000 civarına ulaşmıştır. İsmail Hami Danişment, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.IV, İstanbul, 1955, s.453.

Meselesi'ni kesin olarak çözüme bağlayacak olan ortamı yaratmıştır[7]. Ancak Osmanlı Devleti'nin en son katıldığı I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması bir kırılma noktası meydana getirmiş ve bu olay Türk tarihi bakımından bir takım yeni oluşumların başlangıcını teşkil etmiştir. Çünkü savaş sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi Osmanlı Devleti'nin sonu anlamına gelirken, yeni bir devletin başlangıcının da dönüm noktası olmuştur.

Mütarekenin imzalandığı sırada, Yıldırım Orduları Komutanı olarak bulunan Mustafa Kemal Paşa, mütarekenin imzalandığını haber alır almaz gereken yerlere duyurup, Genelkurmay Başkanlığından da, mütareke şartlarının yazılı olarak bildirilmesini istemiştir[8]. Mustafa Kemal Paşa özellikle mütarekenin açık olmayan, farklı yorumlara neden olabilecek maddelerine dikkat çekerek, antlaşmanın çok ağır şartlar taşıdığını belirtmiştir[9]. Nitekim mütarekenin 7. maddesine dayanarak İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'ni işgale başlamışlardır.

Bu arada İskenderun önlerine gelen İngilizlere de, mütareke hükümlerine aykırı davrandıkları gerekçesiyle tepki gösteren Yıldırım Orduları Komutanı Mustafa Kemal Paşa, İngilizlerin isteklerine direnerek İskenderun'a her ne sebep ve bahane ile olursa olsun çıkacak İngiliz askerlerine ateş açılması emrini vermiştir. Ancak İzzet Paşa Hükümet'i, İngilizlere karşı konulmamasını istemiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa'da verilen emirleri uygulayacak yeni bir komutanın atanması isteğinde bulunmuştur. Bu olaydan sonra 7 Kasım 1918 tarihinde Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı kaldırılmıştır. Harbiye Nezareti'nin emrine verilen Mustafa Kemal Paşa'da,[10] Yıldırım Orduları Komutanlığının bulunduğu Adana'dan ayrılarak İstanbul'a gitmiştir.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde ilk olarak Pera Palas'ta kalmış, sonradan Şişli'deki evine taşınmıştır. Burası, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının toplandıkları, ülke sorunlarını görüştükleri ve çözüm bulmaya çalıştıkları bir yer olmuştur. Ülkenin kurtuluş planları bu evde hazırlanmıştır[11]. Millî Mücadele'nin öncü kadrosu olacak olan Ali Fuat, Kazım Karabekir, Rauf, İsmet, Canpolat, T. Rüştü, Dr. Rasim Ferit (Talay) ve daha birçoğu İstanbul'a geliyor ve birleşiyorlardı. Şişli'deki bu ev de onlara merkez görevi görüyordu[12].

İstanbul'dan, Samsun'a gidinceye kadar Mustafa Kemal Paşa, özellikle kurulacak bir hükümette görev almak için çaba göstermiştir. İşgal altındaki bir ülkede hükümette olmanın bir yolunun da işgal devletleriyle ilişkiye girmek olduğunu bildiğinden İngiltere ve İtalyan temsilcileriyle ilişki kurmuştur. İngiliz gazetecisi M. Ward Price'den İngiliz yetkililerleriyle ilişkisinin sağlanmasını istemiş; ünlü casus rahip Frew'le dostluk kurmuştur[13].

---

7. Kemal Melek, *Doğu Sorunu ve Milli Mücadelenin Dış Politikası*, İstanbul, 1985, s.11.
8. *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, C.2, 2.Baskı, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999, s. 236–237.
9. Şerafettin Turan, *Mustafa Kemal Atatürk*, Ankara, 2004, s.164.
10. Yücel Özkaya, *"1919'un Siyasî Olayları"*, *Millî Mücadele Tarihi -Makaleler-*, s.s.(23–32), Ankara, 2002, s.30.
11. Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, C.I, 9. Bs., İstanbul, 1983, s.359.
12. Hikmet Bayur, *Atatürk Hayatı ve Eseri*, C.I, Ankara, 1990, s.281; Sina Akşin, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*, C.I, 2.Bs. İstanbul, 1992, s.125.
13. Lord Kinross, *Atatürk (Bir Milletin Yeniden Doğuşu)*, Çev. Ayhan Tezal, 7. Bs, İstanbul, 1980,

Böylece dönüşü olmayan yolda, kesin kararını vermeden önce tüm olasılık ve olanaklar üzerinde durmuş ve denemiştir[14].

İstanbul'daki faaliyetlerinden, burada bir şey yapılamayacağını anlayan Mustafa Kemal Paşa[15] ve arkadaşları çözümün Anadolu'da olduğuna karar vermişlerdir. Arkadaşlar aralarında bir yolunu bularak Anadolu'ya geçme kararı almışlardır[16]. Bu arada Ali Fuat Paşa, XX. Kolorduya, Kâzım Karabekir Paşa da Erzurum'da bulunan XV. Kolorduya atanmışlardır.

Aynı dönemde Samsun bölgesinde huzur ve asayiş bozulmuştu. Bunun üzerine İngilizler hükümete Karadeniz yöresinde asayiş ve huzurun sağlanamaması halinde buraları işgal edeceğine dair bir nota vermiştir. Damat Ferit Paşa, İngiliz siyasî temsilcisi ve Dâhiliye Nazırı Mehmet Ali Bey ile yaptığı görüşmelerde bu soruna çözüm aramaya başlamış, Mehmet Ali Bey'in Ali Fuat Paşa aracılığıyla tanıdığı Mustafa Kemal Paşa'nın buraya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Harbiye Nezareti'nin de onayıyla Padişah'ın 30 Nisan 1919 tarihli iradesiyle Mustafa Kemal Paşa, merkezi Erzurum'da bulunan IX. Ordu müfettişliğine atanmıştır[17].

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı ve Sonrasındaki Faaliyetleri

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindeki kalabalık mahiyeti, 16 Mayıs 1919 Cuma günü öğleden sonra, İsmail Hakkı Bey'in idaresindeki Bandırma vapuruyla Galata rıhtımından ayrılmıştır. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a gelen Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'da Milli Mücadele'yi başlatmak ve topyekûn bir kurtuluşu sağlamak amacını ve inancını taşıyordu. Fakat onun bu düşüncesine karşılık, memleketi kurtarmak çabalarında, bazı seçkin kimseler, İngiltere ve Amerika'nın koruyuculuğunu istemek gibi iki türlü karara varmış bulunuyordu. Bunlar ülkenin çeşitli devletler arasında paylaşılmasından ise ülkeyi bütün olarak bir devletin koruyuculuğu altında yaşatmak isteyenlerdi. Üçüncü bir karar daha vardı ki o da, bölgesel kurtuluş yollarına yönelikti. Fakat Mustafa Kemal Paşa bu kurtuluş yolarının hiçbirisini doğru bulmamıştır. Çünkü ona göre bu kararların dayandığı bütün kanıtlar ve temeller çürüktü. Öyleyse sağlam ve gerçek karar ne olabilirdi? Bu soruya verdiği cevap şöyle olmuştur: "..... *hâkimiyet-i milliyeye müstenit, bilâkaydüşart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek!*"[18]. Görüldüğü gibi Milli Mücadele'yi bu iki temel hedefi gerçekleştirmeye

---

s.234; Sebahattin Selek, *Anadolu İhtilâli*, 5.Bs, İstanbul, 1981, s.203; Akşin, İstanbul..., s.129.

14. Akşin, İstanbul..., s.132.
15. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'daki faaliyetleri için ayrıca bkz.: Sadi Borak, *Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları*, İstanbul, 1998.
16. Aydemir, a.g.e., s.372-373. Atatürk bu düşüncelerini 24.4.1921'de Hâkimiye-yi Milliye'ye şöyle anlatmıştır: "*Herhalde hareket noktası İstanbul dışındaydı. Bu noktayı bulmak ve orada bütün ulusu gerçek amaca yöneltmek gerekiyordu. Bunun üzerine günlerce düşündüm, belirgin kimi arkadaşlarıma görüşlerini sordum. Onlar da benimle aynı görüşteydiler. Ben önce herhangi bir yolla Anadolu'ya geçmek ve orada ulusun düşünce ve duygularını bir kez daha yoklamak ve ülke kaynaklarını izlemek istiyordum.*" 10.1.1922'de de Ahmet Emin'e de şunları söylemiştir: "*İstanbul'da olan durumdan, yapılan girişimlerden, bilhassa durumun ağırlık ve kötülüğünden ulusun haberi yoktu. İstanbul'da oturup ulusu haberdar etmek olanağı da kalmamıştı. Dolayısıyla yapılacak şeyin İstanbul'dan çıkıp ulusun içine girmek ve orada çalışmak olduğuna karar verdim.*" Mustafa Baydur, *Atatürk'le Konuşmalar*, İstanbul, 1960, s.28–30.
17. Zekeriya Türkmen, "Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı", *Türkler*, C.XV, Ankara, 2002, s.905–927.
18. Gazi M. Kemal, *Nutuk-Söylev*, C.I-III, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TTK, XXIII,

yönelik bir şekilde yürütme kararında olan Mustafa Kemal Paşa, bir taraftan işgal altındaki yurdun kurtarılmasına çalışırken, diğer yandan ülkenin içinde bulunduğu şartların bir sonucu olarak, mevcut düzenin maddi ve manevi açıdan yıpranmasından yararlanmış ve yeni bir devlet ve toplum modeli ortaya çıkaracak olan süreçleri harekete geçirmiştir. Böylece Türk inkılâbının da oluşum sürecini başlatmıştır.[19] Çünkü yıkılmakta olan bir devletin içinde yetişen Mustafa Kemal Paşa, bu durumunda bir gereği olarak, ülke ve millet meselelerini herkes gibi çok yakından takip etmiş, sorunlara çözüm üretmeye çalışmıştır. O uzunca bir süre kurtuluş çareleri arayan bir milletin, başarıya ulaşamamış tecrübelerini miras olarak devralmış, devletini ve milletini kurtarmak için sürekli çare arayan ve yılmayan bir kuşağın temsilcisi olarak yetişmiştir[20]. Ancak bağımsızlık mücadelesini açıktan yürütürken, inkılâp mücadelesini ise *millî sır* şeklinde hayata geçirmiştir[21].

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a varmasından kısa bir süre önce İngilizler, Samsun ve Merzifon'a yeni kuvvetler çıkarmışlardı. Samsun'a çıktıktan sonra durumu inceleyen Mustafa Kemal Paşa, 22 Mayıs 1919'da Sadarete yolladığı telgrafta, Samsun yöresindeki tüm asayişsizliğin Rum çetelerince yapıldığını, İngilizlerin buralara haksız yere asker çıkartmış olduklarını bildirmiştir[22].

Nutuk'ta belirttiğine göre, Mustafa Kemal Paşa, işgal altındaki yurdun kurtarılmasının en temel şartının, işgalci güçlerin yenilerek, yurttan çıkarılması olduğunu bildiğinden, Samsun'a ayak bastığında yaptığı ilk iş, öncelikle güvenliği sağlayıcı tedbirleri almak ve daha sonra ordu ile temasa geçip, ordunun durumunu öğrenmek olmuştur[23]. Böylelikle elindeki gücü öğrenip, orduyu derleyip, toparlamaya, onları bulundukları bölgelerde hâkim kılmaya çalışmıştır[24]. Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasında millet kadar, ordu ve mensuplarının da desteğinin sağlanmasına çalışan[25] Mustafa Kemal Paşa, orduyu milli teşkilatın temeli olarak görmüştür[26].

Samsun'da kalması güvenli olmayacağından burada bir hafta kaldıktan sonra 25 Mayıs'ta Kavak üzerinden Havza'ya geçmiş, 12 Haziran'a kadar orada kalmıştır. Havza'da, yaptığı çalışmalarla, milleti Millî Mücadele düşüncesi etrafında toplamak ve bütün yurtta milli bir teşkilat kurmak[27] için çalışmıştır. Amacı Anadolu direnişini halka mal etmektir[28].

Dizi- Sa. Ankara, 1981, 1986, 1989, C.I, s. 18.

19. Ahmet Taner Kışlalı, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma, 2. Bs., Ankara, 1993, s.121; Yaşar Özüçetin, "Millî Mücadele İçerisinde "19 Mayıs 1919", *G.Ü. Kırşehir Eğt. Fak. Der.*, C. 5, Sa.:2, s.s.(65-74), Kırşehir, 2004, s.67; Emre Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye*, 11. Bs, İstanbul, 1998, s.82.
20. Suat İlhan, "Atatürk'ün Yetiştiği Ortam", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.II, Sa.: 5, 1986, s.279.
21. Gazi M. Kemal, Nutuk...,, C.I, s.22.
22. *Harp Tarihi Vesikaları Dergisi*, Sa:4 (Haziran 1953), Belge No: 69.
23. Gazi M. Kemal, Nutuk...,, C.I., s.22-28.
24. a.g.e., C.I., s.28-40.
25. a.g.e., C.I., s.62.
26. a.g.e., C.II., s.462-468.
27. a.g.e., C.I., s.30.
28. Kemal Arıburnu, *Sivas Kongresi, Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla*, Ankara, 1997, s.2.

Mustafa Kemal Paşa'nın bu faaliyetlerinin kısa sürede İngilizler ve Osmanlı hükümeti tarafından duyulması üzerine Harbiye Nezareti'ne yapılan baskılar sonucu İstanbul'a geri dönmesi istendi. 8 Haziran'da Harbiye Nezareti Mustafa Kemal Paşa'yı geri çağırdığını bildirmiş[29] fakat o, bunu dikkate almamıştır. Artık onun amacı mücadeleyi kişisellikten çıkartmak ve millet adına yetki kullanabilecek yasal bir temele dayanmaktı.

Bir süre daha Havza'da çalışmalarını sürdürerek, İngilizlerin Merzifon'da olması dolayısıyla karargâhını Amasya'ya taşımıştır. Amasya'da, arkadaşları ile birlikte aldıkları Amasya kararlarını, 21-22 Haziran 1919 gecesi *Amasya Tamimi* adıyla ilgililere duyurmuştur. Türk milletini bağımsızlık ve egemenlik savaşına çağıran bu genelge, Milli Mücadele fikrini ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Paşa, Amasya Tamimi ile *"milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır"*[30] derken, milli hâkimiyeti kurtuluş için önemli bir faktör olarak görmüş ve ele almıştır. Genelgede Sivas'ta millî bir kongre toplanmasına karar verilmiş ve bunun *"millî bir sır"*[31] olarak saklanması istenmiştir. Fakat bunun gizli kalması mümkün değildi. Çünkü memleketin her yerinde bu kongreye katılacak üyelerin seçilmesine başlanmıştır. Bu gelişmeler İtilâf Devletleri'ni endişeye düşürmüştür. Bir an önce Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a getirilmesini istemişlerdir. Bunun üzerine 22 Haziran'da Mustafa Kemal Paşa'nın görevden azli için karar çıkartan hükümet, bunu 23 Haziran'da bütün vilayetlere duyurmuştur[32].

Bu arada Mustafa Kemal Paşa, Kâzım Karabekir Paşa ve Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin düzenlediği kongreye katılmak üzere 3 Temmuz 1919'da Erzurum'a gitmiştir. Burada halkın coşkun sevgi gösterileriyle karşılanmıştır[33] .Erzurum'a geldikten sonra İstanbul Hükümeti, öteden beri emirlerine uymayan, yetkisini aşan ve İstanbul'a dönmeyi reddeden Mustafa Kemal Paşa'yı görevinden azletmiştir. Bunun üzerine 8-9 Temmuz gecesi çok sevdiği askerlik mesleğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. 9 Temmuz'da Erzurum vilâyetine verdiği dilekçede de askerlikten ayrıldığını millî amaca ulaşıncaya kadar hiçbir özveriden kaçınmayarak milletin bağrında bir mücahit olarak çalışacağını bildirmiştir[34].

Erzurum Kongresi, 23 Temmuz 1919'da açılmıştır. 7 Ağustos'ta sona eren kongre sadece doğu illerini değil, bütün milleti ilgilendiren kararlar almıştır. Vatanın millî sınırlar içinde bir bütün olduğu maddesi, Türk yurdunun bölünmezliğini ilân ederken, bağımsızlık için hiçbir ayrıcalık verilmeyeceği, manda ve himaye kabul edilmeyeceği, bu kararların yürütülmesi için de bir temsil heyetinin seçiminin yapılacağı kararlaştırılmıştır[35].

Kongrenin almış olduğu bu çok önemli ve köktenci kararlar Sivas'ta da benimsenerek Milli Mücadele'nin temelini oluşturmuştur[36]. Ayrıca adeta bir barış plânı olma özelliği

29. Abdurrahman Çaycı, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, Ankara, 2002, s.104.
30. Gazi M. Kemal, Nutuk...,,C.I, s.42.
31. a.g.e., C. I, s.22.
32. Çaycı, a.g.e., s.105.
33. Cevat Dursunoğlu, *Millî Mücadele'de Erzurum*, Ankara, 1946, s.87 vd.
34. Mahmut Goloğlu, *Erzurum Kongresi*, Ankara, 1968, s.55–64.
35. Gazi M. Kemal, Nutuk...,, C. I, s.88.
36. Sina Akşin, "Mustafa Kemal Atatürk'ün İktidar Yolu", *Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk*, 2.Bs, s.s.(51–80), İstanbul, 1986, s.72.

de gösteren Erzurum Kongresi kararlarının, Milli Mücadele'yi yasal bir zemine oturtmak yolunda atılmış bir adım olma özelliğine sahip olduğu da söylenebilir.

Daha sonra Mustafa Kemal Paşa, Amasya Genelgesi'nde kararlaştırılan Sivas Kongresi'ne katılmak üzere Erzurum'dan ayrılmıştır. Sivas Kongresi 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanmıştır. Kongrenin en büyük tartışma konusu manda meselesi olmuştur[37]. Mustafa Kemal Paşa, kongre sırasında yürüttüğü oyalayıcı taktikle, manda çabalarını boşa çıkarmıştır. Kongre başkanı olan Mustafa Kemal Paşa, aynı zamanda teklif Encümeni Reisliği'ni de üzerinde taşımaktaydı. Bu sayede, gerektiğinde encümene havale isteyerek, on dakika istirahat edelim efendim diyerek, bazen kelime oyunları yaparak, bazen de mandayı savunanların, mandanın ne olup ne olmadığını bilmemesinden ve Amerika'nın kabul edip etmeyeceğinin belli olmamasından istifade ederek direnmiştir. En sonunda, Amerika'ya tel çekilmesi ve bir araştırma heyetinin gönderilmesi kararının alınması ile manda taraftarlarını susturacak ortalama bir çözüm yolu bulunmuş ve ortada manda diye bir olay bırakılmamıştır[38].

Sivas Kongresi kararlarıyla Erzurum'da alınan kararlar onaylanarak, bütün Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir. Böylelikle uzun bir süredir Anadolu'da kurulmuş olan bölgesel amaçlı örgütleri millî amaçlar doğrultusunda birleştirmek için mücadele eden[39] Mustafa Kemal Paşa, yaklaşık bir yıllık dönemde liderlik yolunda önemli bir mesafe almış, milletin işgallere karşı teşkilatlanması ve iradesini ortaya koyması açısından önemli işler yapmıştır[40]. Millî egemenliğe dayalı ve bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak isteğiyle, Anadolu'daki dağınık örgütlenmeleri, tek bir ülkü etrafında birleştirmeyi başarmıştır.

Sivas Kongresi dağıldıktan sonra, Millî Mücadele'nin daha uygun bir yerden yönetilmesi amacıyla Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'ya nakline karar verilmişti. Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye, 18 Aralık 1919'da Ankara'ya gitmek için Sivas'tan yola çıkmıştır[41].

37. Gazi M. Kemal, Nutuk...,, C. I, s.120 vd.
38. Baskın Oran, *Atatürk Milliyetçiliği*, 3. Bs., Ankara, 1993, s.122–123; A. Akşin, a.g.e., s.34. Sina Akşin, Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey'in Sivas kongresi sırasında Amerikan mandası fikrine doğrudan karşı çıkmayarak, oyalayıcı bir tavır izlemelerinin nedeni olarak; Amerikalı gazeteci Browne'un kongrede bulunmasına ve Saray ile Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın İngiliz desteği peşinde koştukları bir sırada, Amerika'ya karşı izlenecek sert bir tavrın olumsuz sonuçlar yaratabileceği endişesine vurgu yapmıştır. Sina Akşin, Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi, Ankara, 1996, s.126. Buna karşılık Doğu Ergil, bu durumun Mustafa Kemal Paşa açısından iki önemli nedeni olabileceğini belirterek, birinci olarak O'nun zaten son derece sınırlı bir kadroya, yandaşa sahip olduğunu ve sert bir çıkışla bunları da kaybetmek istememesi olabileceğini, ikinci neden olarak da iyi bir taktisyen olan Mustafa Kemal Paşa'nın, İngiliz siyasetine karşı ABD'yi kazanmak istemesi olabileceğini belirtmiştir. Doğu Ergil, Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi, Ankara, 1981, s.156–157. Sonuçta, daha Milli Mücadele'nin başlarında iken ve her türlü kişi ve devletin desteğine ihtiyaç duyulduğu bir sırada, zaten dış politikada da pragmatik davranıp, bir denge politikası izleyen Mustafa Kemal Paşa için sert çıkışlarla insanları küstürmemek ve ABD'yi karşısına almamak son derece akılcı bir davranış olarak görülmekte idi.
39. Turan, Mustafa Kemal..., s.241.
40. E. Semih Yalçın- Ali Güler, *Atatürk, Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği*, C.2, Ankara, 2000, s.77,78.
41. Yücel Özkaya, *"Mustafa Kemal Paşa-İstanbul Hükümeti İlişkileri"*, *Millî Mücadele Tarihi -Makaleler-*, s.s.(221-254), Ankara, 2002, s.230. Heyet-i Temsiliye Sivas'tan, karlar içinde ve çok soğuk bir havada, halkın içten tezahüratlarıyla uğurlanmıştır. İkisi dolma lastikli olmak üzere üç otomobil ile yola çıkmışlardır. Heyet üyeleri mevcut paraları ile ancak yirmi yumurta, bir okka

Bu arada Heyet-i Temsiliye, bölgelerinde kurulmuş olan millî teşkilatlarla görüşerek onların durumunu yerinde incelemek ve Millî Mücadele için tedbirler almak amacıyla, Kayseri, Kırşehir ve Ankara'yı güzergâh olarak belirlemiştir[42].

Mustafa Kemal Paşa'nın Kırşehir'e Gelişi

20 Aralık 1919'da Kayseri'de sevinçle karşılanan Temsil Heyeti[43], 21 Aralık 1919 Pazar günü Kayseri'den ayrılmıştır[44]. Kayseri'den ayrılan Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekileri Topaklı'ya vardıklarında Kırşehir atlıları karşılamış[45] ve aynı günün gecesi saat sekiz buçuğa doğru Mucur'a[46] gelmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti Ankara'ya gideceği güne kadar Mucur'da iki gün, Hacıbektaş ve Kırşehir'de de birer gün kalmıştır[47].

Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti'ne Mucur'a geldikleri ilk gün mü? Veya Hacıbektaş'a gidecekleri gün mü? Bir tören düzenlendiği anılardan kesin olarak anlaşılmamakla birlikte, Hacıbektaş'a gitmeden önce ve döndükten sonra birer tören düzenlendiği anlaşılmaktadır[48]. Konu bu yönü göz ardı edilerek ele alındığında Mustafa

(1283 gr) peynir ve on ekmek alabilmişlerdir. Yolculuk için gereken parayı da bankadan borç alarak temin etmişlerdir. Mazhar Müfit Kansu, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, C.II, 3.Baskı, Ankara, 1988, .s.486–488.

42. Zübeyir Kars, *Milli Mücadelede Kayseri*, Ankara, 1993, s.54.
43. Özkaya, *"Mustafa Kemal Paşa...*, s.230. Mustafa Kemal Paşa, Kayseri'de kendisine gösterilen güven ve sevgiden çok etkilenmiş, 21 Aralık 1919'da Kayseri halkına hitaben yayınladığı bildiride bu hislerini şöyle dile getirmiştir: *"Anadolu'nun iktisadi hayatında ebedi bir yüksek mevkii olan Kayseri'nin Heyet-i Temsiliye'ye açtığı samimiyet ve kardeşlik kucağı o kadar sıcak, o kadar gönül alıcı oldu ki, muhterem Kayserililere aleni bir minnet ve şükran lisanıyla hitap etmeye lüzum gördük.....Anadolu'nun kalpten heyecanına, bu seyahatimizin ilk merhalesinde, Kayseri'de temas ettik". Atatürk'ün Bütün Eserleri*, Kaynak Yay., C.5, İstanbul, 2001, s.380.
44. Kansu, a.g.e., s.492.
45. Ömer Çelebi, *Atatürk Kayseri'de*, Ankara, 1972, s.60 naklen Kars, a.g.e., s.65.
46. Kansu, a.g.e., C. II., s.493. Hüsrev Bey (Gerede) anılarında, Mucur'a varış saatini *"akşamın altıyirmisi"* diye vermiştir. Hüsrev Gerede'nin Anıları, Yay. Haz.: Sami Önal, 3.Baskı, İstanbul, 2002, s.148. Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadeleyi başlattığı günlerde, Mucurda Müdafaa-i Hukuk adlı bir dernek kurulmuştur. Başkanlığını Kaymakam Ahmet Cevat Bey (Akın)'in üstlendiği bu cemiyette, Belediye Başkanı Fıkır'ın Nuri Bey (Dündar), Müftü İsmail Hakkı Efendi, Ahmet Canatan, Hacı Fıkı'nın Derviş Nuri (Sarıoğlu), Şakir'in Süleyman, Mustafa Aksoy, Efendiler bulunuyordu. Cemiyet, Damat Ferit Paşa Hükümeti'ni tanımadıklarını 14.1.1920 tarihli telgrafla İstanbul'a bildirmekle göreve başlamıştır. Millî Mücadele'ye 40.000 kuruş para yardımında bulunmuştur. Naşit Hakkı Uluğ, *Hemşehrimiz Atatürk*, İstanbul, 2.baskı, 1973, s.64–65; Bilal Şimşir, Ankara, 1988, s.70, 184.
47. Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti'nin Kayseri'den sonra, Kırşehir'e kadar olan güzergâhları ve kaldıkları yerler: 21 Aralık 1919 Kayseri'den Mucur'a (Mucur'da kaldılar), 22 Aralık 1919 Mucur'dan Hacıbektaş'a (Hacıbektaş'ta kaldılar), 23 Aralık 1919 Hacıbektaş'tan Mucur'a (Mucur'da kaldılar), 24 Aralık 1919 Mucur'dan Kırşehir'e (Kırşehir'de kaldılar), 25 Aralık 1919 Kırşehir'den Kaman'a gitmişlerdir. Kansu, a.g.e., s.492–496; Hüsrev Gerede'nin Anıları, s.148-151; Sırrı Kardeş, *Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Kırşehir'de*, Ankara, 1950, 9-16. (Bu eser o dönemi yaşayan kişilerin anılarının bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur).
48. Hüsrev Bey (Gerede), *"Mucur'a ilk gelişimiz gibi yine büyük bir törenle karşılandık"* diyerek ilk ziyaretlerinde de Mucur'da büyük bir törenle karşılandıklarını ifade etmiştir. *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s.150. Ancak M..M. Bey (Kansu) ise kaymakamın heyetin Yenice Çiftliği'nden sonra Hacıbektaş'a gideceğini sandığından, Mucur'a ilk gelişlerinden kimsenin haberdar olmadığını belirtir ve daha sonrasında Mucur'daki günlerle ilgili bir bilgi vermez. Kansu, a.g.e., s.493. Konuyla ilgili bir takım anılarını anlatan Emekli öğretmen Hüseyin Baha Oker Bey ve diğer anılarda yer alan bilgiler, Hüsrev Bey'i doğrulamaktadır. Sarıca, a.g.e., s35-36; Baki Yaşa Altınok, *Öyküleriyle*

Kemal Paşa ve Temsil Heyeti'nin Mucur'da kaldıkları süre içerisinde yaşananlarla ilgili olarak şunları söylemek mümkündür.

Mucur'a geldiklerinde dönemin Mucur Kaymakamı Cevat Bey[49] tarafından karşılanan ziyaretçiler, gece hükümette memleketin ileri gelenleri ile görüşmüştür[50]. Hükümet binasına geldiklerinde ise başlarında Müftü İsmail Hakkı Efendi'nin olduğu kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılanmışlardır. Müftü İsmail Hakkı Efendi öncelikle bir dua okumuş ve cemaatin âmin sesleri arasında zafer dileğinde bulunmuştur[51]. Karşılamada Müftü İsmail Hakkı Efendi'den başka, Belediye Başkanı Nuri, üyeler Hacı Süleyman, Tevfik, Hacı Emin, Derviş ve Hayri Beyler gibi Mucur'un ileri gelen kişileri de hazır bulunmuştur. Bu kişiler Mustafa Kemal Paşa ile günün durumunu ve memleketin geleceğini konuşmuşlardır[52]. 21 Aralık gecesi Mucur'da kalan Heyet-i Temsiliye, 23-24 Aralık 1919 gecesini de Mucur'da geçirmiş ve Müftü İsmail Hakkı Efendi'nin başkanlığında Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Mucur merkezi kurulmuştur[53].

Karşılama sırasında başöğretmen olan Servet Hanım, Mustafa Kemal Paşa'nın Mucur'a gelişi nedeniyle bir konuşma yapmış, Servet Hanım'ın 8-9 yaşlarındaki kızı Meliha tarafından da, bir demet çiçek verilmiş ve bir şiir söylenmiştir[54].

Destanlarıyla Kırşehir, Ankara, 2002, s.246; Kardeş, a.g.e., s.11-16.

49. Kansu, a.g.e., C. II., s.493. Zaten Mucur Belediye başkanı Derviş Ağa (Dündar)'da, Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği bir telgrafta İstanbul hükümetini tanımadıklarını ve Sivas'tan Ankara'ya geçerlerken Mucur'a uğramalarını istemiştir. Yüksel Sarıca, *Bütün Yönleri İle İlçemiz Mucur,* Kırşehir, 1983, s.34. (Yazar eserinde Emekli öğretmen Hüseyin Baha Oker'in anılarına dayanarak bu bilgiyi vermiştir). Mustafa Kemal Paşa'nın Mucur'a ilk gelişi sırasında Mucur kaymakamı bulunan ve sonradan Ankara İli İdare Heyeti Azası iken 1948 yılında ölen Ahmet Cevat Akın, Mustafa Kemal Paşa'nın Mucur'a gelişiyle ilgili olarak Sırrı Kardeş'e gönderdiği mektupta duygularını şöyle dile getirmiştir: *"Büyük Atamız 21 Aralık 1335'de Ankara'ya gitmek üzere Sivas Kongresine müteakip, kaymakamı bulunduğum Mucur kazasına teşrif etmişlerdir. Kongreye tekabül eden günlerde milli inkılâbımızın nüvesi olan Müdafa-i Hukuk Teşkilatının merkez kazadan başlayarak köylere bizzat gitmek ve köylüleri tenfir ve irşat etmek suretiyle, kazanın her tarafını temin eylemiştim. Ahiren bir milli süvari müfrezesi, bütün teçhizat ve iaşesi halk tarafından temin edilmek üzere vücuda getirilmiş, hatta o zamanki ajanslar takip edilirse İnönü Harp Cephesine gönderilmek kaydıyla Mucur süvari müfrezesi yola çıkarılmıştı. Müşarünileyh: "Ben bu vaziyeti gezdiğim yerlerde görmedim. Siz şimdiden milli davamızı muhitinizde, kafi bir muvaffakiyetle tebarüz ettirmiş bulunuyorsunuz." demişlerdir. 150 kadar silahlı Mucur atlıları ebedi şef huzurunda cirit oynamışlar, milli davamız uğrunda her an fedai cana hazır olduklarına ahdü peyman etmişlerdir. Milli Mücadele hizmetlerine ait birçok kıymetli hatıralarım mevcut ise de bunlara dair resmi vesikaları ve notları başıma dört sene evvel gelen bir felaket sırasında İzmir idare Heyeti Azalığına tahvilen giderken, maalesef kaybettim. Müşarünileyh, Mucur kazasındaki vahdet ve uhuvvet-i milliyeden dolayı çok memnun kalmışlar, üç misafir kalmak suretiyle bütün ilçeyi garik-i şeref ve mefharet kılmışlardır. Nitekim güzergâhtaki kazalarda bir gün bile misafir kalmamışlardır."* Kardeş, a.g.e., s.9–10.
50. Kansu, a.g.e., C. II., s.493.
51. Kardeş, a.g.e., s.14; Cemal Kutay, *Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları,* Ankara, 1973, s.305.
52. Kardeş, a.g.e., s.14; Uluğ, a.g.e., s.66.
53. Kutay, a.g.e., s.305.
54. Kardeş, a.g.e., s.11-12. Mustafa Kemal Paşa'ya okunan şiir:
Mahsulü gülistanı vatandır, ne saadet,
Devşirmesine müfterihen verdik emekler,
Lütfeyle kabul et efendim, eyle inayet.
İş bu ruzu mesadetle bâkemali iftihar,
Gülistana girip de lâne verdi berkarar,

Temsil Heyeti, Mucur'a geldikleri ertesi gün, Hacıbektaş'a gitmek üzere arabalarına binmek için ilerledikleri sırada, yolun iki yanında toplanan halk, Mustafa Kemal Paşa'ya sevgi gösterilerinde bulunmuştur. Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa'nın komutasında çarpışmalara katılmış olan bir er, onu görünce askerce selamlamış ve ellerine sarılmıştır. Bu sırada kalabalığın içinden çıkıp Mustafa Kemal Paşa'ya yaklaşan Gülizar Nine adındaki bir kadın kendisine dua ve bir şiir okumuştur[55].

Mustafa Kemal Paşa, Mucur'da kaldığı sırada, öğrencileri yanına sıkça çağırarak görüşmüş ve onlarla yakından ilgilenmiştir[56].

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler 22 Aralık günü sabahı Hacıbektaş'a gitmek üzere Mucur'dan ayrılmışlardır[57]. Çünkü burada Alevilerin bağlı bulundukları Çelebi Cemalettin Efendi ile Hacıbektaş Dede Postu Vekili Niyazi Salih Baba bulunuyordu[58]. Aslında Mustafa Kemal Paşa'nın çok daha önceden, 26 Haziran 1919'da Tokat'ta II. Ordu Müfettişi Cemal Paşa'ya çektiği telgraftan Kırşehir'de önemli ve etkili bir konumda bulunan bu kişilerden haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Telgrafta kendilerinden Sivas havalisindeki Alevi nüfuz sahiplerinin desteğinin sağlanması için yardımcı olmalarının teşviki istenmektedir[59]. Daha sonraları Sivas'ta bulunan Heyet-i Temsiliye'ye,

---

Desti masumanemizle topladık birkaç çiçek.

55. Gülizar Nine (Kör Gülizar)'nin Osman Bölükbaşı'nın halası olduğu söylenmektedir. Mustafa Kemal Paşa'ya okuduğu şiirinde şunları söylemiştir: Altınok, a.g.e., s.247–249.

Kadem bastın, safa geldin Mucur'a
Doğan aylar gibi doğ Kemal Paşa
Canım kurban olsun senin yoluna
Düşmanı yurdumdan kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurda girdi uy Kemal Paşa

Yanında paşalar hizaya durur
Mucur çarsısında kurt gibi yürür
İnşallah kâfiri kalbinden vurur
Düşmanı yurdumdan kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurdu aldı uy Kemal Paşa

Şalvar giymiş kara kalpak başında
Madalyası parıldıyor döşünde
Çok güngörmüş daha şu genç yaşında
Düşmanı yurdumdan kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurdu sardı uy Kemal Paşa

Nice zulüm gördük evveli âhir
Aşımız ekmeğimiz kan ile zehir
Sana omuz verir koca Kırşehir
Düşmanı yurdumdan kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurda daldı uy Kemal Paşa

Şehlâ ala gözlü saçların altın
Konçlu çizme giymiş elinde bastun
Sana kurban olsun düşmanın dostun
Düşmanı yurdumdan kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurda bastı uy Kemal Paşa

Cemalin benziyor şu doğan güne
Niyazım var sahip çıkasın dine
Sana kurban olsun Gülizar Nine
Düşmanı kov Kemal Paşa
Aman Kemal Paşa duy Kemal Paşa
Düşman yurdu sardı uy Kemal Paşa.

56. Mustafa Kemal Paşa bu görüşmelerden sonra, *"Bu küçük kasabada gördüğüm hürmeti ve çocuklarda gördüğüm zekayı hiçbir yerde görmedim"* diyerek duygu ve düşüncelerini belirtmiştir. Kardeş, a.g.e., s.12.
57. Heyet-i Temsiliye'nin, Sivas'tan Ankara'ya hareketinden önce, Ali Fuat Paşa (Cebesoy) Heyet-i Temsiliye'nin geçeceği güzergâhın emniyetini sağlamak ve millî teşkilatın durumunu incelemek amacıyla Kayseri'den sonra, Ankara'ya Kırşehir yolu ile gitmiştir. Bu arada Hacıbektaş'a da uğrayarak Cemalettin Çelebi'den millî birlik ve teşkilata destek sözü almıştır. Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hatıraları*, İstanbul, 2000, s.299.
58. Kansu, a.g.e., C. II., s.492.
59. Telgraf metni şöyledir: *"Konya'da İkinci Ordu Müfettişliği'ne Tokat ve havalisinin İslam nüfusunun yüzde seksen ve Amasya havalisinin de önemli bir kısmını Alevi mezhebinde olanlar teşkil*

Hacıbektaş'tan gönderilen 8 Ekim 1919 tarihli telgraftan Anadolu'da başlatılan Millî Mücadelenin tasvip edildiği anlaşılmaktadır.[60] Yine Mustafa Kemal Paşa'nın 12.10.1919 tarihinde özel olarak Salih Niyazi Babaya gönderdiği telgrafta kendilerine verilen destekten dolayı teşekkür edildiği ve yardımların devamı temennisinde bulunduğu görülmektedir[61]. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa, Sivas'tan ayrılmadan önce, Ankara'ya kadar gidilecek olan tüm güzergâhları ve hareket saatlerini gösteren yolculuk planı kendisine gösterildiğinde, bu çizelgenin Mucur'dan Hacıbektaş'a gidilecek şekilde yeniden düzenlemesini istemiştir[62]. Tüm bunlar Mustafa Kemal Paşa'nın, Hacıbektaş'a bilinçli bir tercih sonucu uğradığını göstermektedir.

Ziyaretçiler anılan kişiler tarafından içtenlikle karşılanmışlar ve kendilerine en iyi şekilde ikramda bulunulmuştur[63]. Heyet, Hacıbektaş girişinde bulunan bir çiftlikte karşılanmış, çiftliğin selâmlık denilen kısmında kabul edilmiş ve kısa bir süre sonra gelen Salih Baba ile birlikte öğle yemeği yemişlerdir. Yemekten sonra kahveler içilmiş ve Hacıbektaş'a hareket edilmiştir[64].

Hacıbektaş'a gelindiğinde Şeyh Cemalettin Efendi'nin ikametgâhına gitmişlerdir. Kendisiyle yapılan görüşmede, Mustafa Kemal Paşa'ya tam destek vermiş olan Cemalettin Efendi Cumhuriyetçi olduğunu da açıklamıştır[65]. Ancak Mustafa Kemal Paşa pek renk vermemiştir.[66]

---

ediyorlar ve Kırşehir'deki Baba Efendi hazretlerine fevkalade bağlı bulunuyorlar; vatanın ve milli bağımsızlığın bugünkü tehlikesini fiilen görmekte olan adı geçenin yerleşmiş kanaati şüphe yoktur, buna pek uygundur. Dolayısıyla söz sahibi ve güvenilir bazı kişileri görüştürerek kendilerince uygun görecek Müdafaai Hukuku Milliye ve Reddi İlhak cemiyetlerini takviye edecek şekilde birkaç mektup yazdırılarak bu havalideki Alevi nüfuz sahiplerine dağıtılmak üzere Sivas'a gönderilmesini pek faydalı görüyorum; bu konuda yüksek yardımlarınızı istirham ederim. 3. Ordu Müfettişi Fahri Yaver Mustafa Kemal". Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. III., Kaynak Yay., İstanbul, 2000, s.127.

60. Bayram Sakallı, *Ankara ve Çevresinde Milli Faaliyetler,* Ankara, 1988, s.23.
61. Telgraf metni şöyledir: *"Salih Niyazi Baba Hazretlerine. (12 Ekim 1919). Sivas.*
Hacı Bektaşi Veli Hazretleri Dergâhı Şerifi Postnişini ve Türbedarı Salih Niyazi Baba Hazretlerine
Sevgili vatanımızın kurtuluşu ve saadeti uğrunda ümmeti necibenin biinayetillahi taala giriştiği mukaddes mücahededе sarf edilmiş olan naçizane hizmetlerimizi takdiren, cömertçe gösterilen faziletli teveccühlere şükran arz eyleriz. Nezih milletimizin zafere ve kurtuluşa ulaşmasına yönelik eviyyei hayriye ve faziletli yol göstermelerinizin devamını büyük bir hürmetle dileriz. Heyet-i Temsiliye'miz üyelerinden Erzincanlı eş-şeyh Hacı Fevzi Efendi hazretleri hürmet ve tahiyyat arz eyler efendim. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi namına Mustafa Kemal". Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. IV., Kaynak Yay., İstanbul, 2000, s.282.
62. Kansu, a.g.e., s.487; Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Kongresi,* İstanbul, 1963, s.176–177.
63. Kansu, a.g.e., C. II., s.493-494; Uluğ, a.g.e., s.69.
64. Kansu, a.g.e., s.493.
65. Mustafa Kemal Paşa'nın daha sonraki dönemlerde ihtiyaç duyulduğunda Cemalettin Efendi'den yararlanmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Örneğin 19 Ocak 1920 tarihinde Mucur Askerlik Şubesi Başkanı'na çektiği telgrafta Çelebiye girişimlerinden ötürü teşekkür ettiği görülmektedir. *"Mucur Askerlik Şubesi Başkanı Sadık Bey'e (19 Ocak 1920)*
Çelebi Efendi Hazretleri'nin milletin ve yurdun korunması ve dirlik düzenliği hakkındaki duygularıyla yurtsever girişimlerine büyük teşekkürler. İzmir cephesi için hazırlandığı bildirilen kuvvet hakkında gereğinde maruzatta bulunulacağının kendilerine duyurulmasını rica ederiz". Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. VI., Kaynak Yay., İstanbul, 2001, s.179. Çelebi Cemalettin Efendi sonraki yıllarda da TBMM'nin ilk açılışına Kırşehir milletvekili olarak katılmış ve TBMM'nin 25 Nisan 1920 tarihli oturumunda alınan bir kararla "Meclis Başkan Vekilliği" görevine seçilmiştir. Yaşar Özüçetin, *"Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları", I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni* 8–10 Ekim 2003, s.s.(437–450), Kırşehir, 2004, s. 439–440; Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı,* 2.Bs., Ankara, 1983, s.170.
66. M. M. Kansu, Çelebi ile Baba arasındaki mal mülk anlaşmazlığını da Mustafa Kemal Paşa ve

Burada tartışılması gereken bir konu vardır. Çünkü bir takım yazarlar Şeyh Cemalettin Efendi'nin, Heyet-i Temsiliye'yi, Hacıbektaş'ın dışında bir yerde karşıladığını ve bu davranışın oldukça anlamlı olduğunu, çünkü önceki yıllarda Hacıbektaş'ı ziyarete gelen Talat ve Enver Paşalar'ın dergâhın kapısında karşılanmadıklarını belirtmişlerdir[67]. Ancak M. Müfit Bey'in anılarından anlaşıldığı kadarıyla kendilerini Hacıbektaş dışında karşılamaya gelenin Niyazi Salih Baba olduğu anlaşılmaktadır[68]. Hüsrev Bey (Gerede) ise anılarında, kendilerini karşılamaya gelenlerin Cemalettin Efendi'nin oğlu ile iki Bektaşi babasının olduğunu söylemiştir. Ancak Hüsrev Bey anılarında Cemalettin Efendi'nin oğlunun gelmesinin ve Cemalettin Efendi'nin kendileriyle uzun süre sohbet etmesinin önemli bir konukseverlik eseri olduğunu da belirtmiştir[69]. Dolayısıyla karşılamaya gelenin kim olduğu konusunda bir takım şüpheler olmakla birlikte, Heyet-i Temsiliye'ye ve Millî Mücadele'ye verilen önem konusunda herhangi bir şüphe yoktur[70].

Ertesi gün Hacı Bektaş türbesini ziyaret eden heyet, Salih Niyazi Baba'yla yenilen öğle yemeğinden sonra ve iyi bir izlenim ile 23 Aralık akşamı tekrar Mucur'a gelmiştir[71].

24 Aralık 1919 günü Mucur'dan ayrılan Heyet-i Temsiliye, sisli ve ara sıra yağan yağmurlu bir havada aynı gün Kırşehir'e gelmiştir[72]. Kırşehirlilerde büyük bir tezahüratla karşılamada bulunmuşlardır. Kentin girişinde kurbanlar kesilmiş, karşılamaya okullar ve halk da katılmış, hatta gece öğrenciler tarafından fener alayı düzenlenmiştir[73].

Heyet, Kırşehir'de kaldığı süre içerisinde, Kırşehirliler tarafından Millî Mücadeleye katılabilmek için kurulmuş olan Gençler Derneği'ne[74] de ziyaret bulunmuştur. Kırşehir

---

Heyet-i Temsiliye'nin bir ölçüde çözümlediğini yazmıştır. Kansu, a.g.e., C. II., s.494.

67. Ziya Oranlı, *Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları*, Anlatan: Ali Metin, Ankara, 1967, s.45-46; *Kırşehir Yıllığı*, 1973, s.14.; ayrıca bkz.: Uluğ, a.g.e., s.69.
68. Kansu, a.g.e., s.493.
69. *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s.148. Hüsev Bey, Mustafa Kemal Paşa ile Samsun'a çıkan 18 kişilik grupta yer alanlardan birisidir. Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Erzurum ve Sivas kongrelerine katılmış, Ankara'ya gelmiş ve birçok görevlerde bulunmuştur. a.g.e., s.6-7
70. Oranlı, a.g.e, s.45-46; Kırşehir Yıllığı, 1973, s.14.; ayrıca bkz.: Uluğ, a.g.e., s.69; Hasan İzzettin Dinamo, *Kutsal İsyan*, C.V, İstanbul, 1970, s.213-214.
71. Kansu,a.g.e., C. II., s. 494-495; *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s.149-150.
72. Kansu, a.g.e., C. II., s.495.
73. *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s.150; Kansu, a.g.e., C. II., s.495.
74. Mondros Mütarekesi sonrasında terhis edilen orduların asker ve subayları daha sonradan yörelerindeki Kuva-yı Millîye hareketleri içerisinde yer almışlardır. Kırşehir'de de benzer bir durum yaşanmış ve 1918 yılı Şubat ayında on kişilik bir heyetle "Kırşehir Gençler Derneği" adıyla bir dernek kurulmuştur." Kardeş, a.g.e., s.34. Kırşehir Gençler Derneği kurucularından ve bu derneğin umumi kâtibi ve Kırşehir Türk Ocağı Reisi Hilmi Nural derneğin kuruluşuna ilişkin hatıralarını Sırrı Kardeş'e yazdığı bir mektupla şöyle dile getirmiştir: *"Birinci Dünya Harbinden mağlup çıktık (1 Aralık 1918). Memleketin bu feci halini gören ve bunun siyasi neticelerini sezen her genç gibi, ıstırap ve hicapla karışık üzüntüler içinde Kırşehir'imize dönmüş bulunuyordum. Kırşehir Anadolu'nun hemen merkezinde olduğu için siyasi fırtınaların tesirini ancak ruhumuzda duyuyorduk. Herkes işi ile meşgul oluyordu. Fakat derin bir iç sıkıntısından kurtulamıyorduk. Baş başa verip dertleşilmesi, milli istiklal ve hâkimiyet yolunda tutuşan ruhların, ümitlerin ufuklarda biraz olsun gezebilmesi herkese bir teselli ve kudret kaynağı oluyordu. Bu ihtiyaç ile talimgâhta ve harp meydanlarında bilhassa birbirlerini tanıyan üç-beş arkadaş arasıra birleşir, konuşur, dertleşirdik. Kırşehir mahalle ve odalarının kuruluşu bakımından çok dağınık olduğu için mahalleleri ayrı ayrı olanlar birbirini*

Gençler Derneği üyeleri, Mustafa Kemal Paşa ve heyet üyelerini kapıda karşılamışlar ve dernek üyesi M. Sıtkı (Doğu) Bey: *"Genç arkadaşlarım adına derneğimizi şereflendirdiğiniz için teşekkür ederim"* demiştir[75]. Burada bir konuşma yapan Mustafa Kemal Paşa, özellikle Kuva-yı Milliye'nin ve milli egemenliğin önemine dikkat çekerek[76] bağımsız yaşama hakkını korumak ve vatanı düşman işgalinden kurtarmak için *"bütün milletin bir tek vücud haline getirilmesi"* gerektiğini belirtip, milli birlik ve beraberliğin önemine değinmiştir[77]. Konuşmasının sona ermesinden sonra, Dernek Başkanı Mustafa Hilmi derneğin nizamnamesini incelemek üzere Mustafa Kemal Paşa'ya vermiştir. İncelemesini bitiren Mustafa Kemal Paşa nizamnameyi geri verirken: *"Millî hedef ve gayelerimizin bu eserde tespit ve bilfiil tatbik edilmekte olduğunu görmekle bahtiyarım"* demiştir[78]. Daha sonra derneğin hatıra defteri Mustafa Kemal Paşa ve yanındakiler tarafından imzalanmıştır[79].

Kırşehir Gençler Derneği'nde geç vakte kadar süren bu tarihi görüşme ve açıklamalardan sonra, Mustafa Kemal Paşa ve Heyet üyeleri istirahat edecekleri eve gitmişlerdir. Evdeki yemek sırasında, ortaokul müdürü olan Ömer Aydın Bey (Genç)'in düzenlemiş olduğu ve ortaokul öğrencilerinin katıldığı fener alayının, kaldıkları binanın önüne gelmesi üzerine, Mustafa Kemal Paşa ve Heyet üyeleri dışarı çıkarak, bu coşkulu topluluğu selamlamışlardır. Bu sırada ortaokul müdürü Heyet-i Temsiliye'ye karşı oldukça heyecanlı bir konuşma yapmıştır[80]. Onun bu konuşması üzerine Mustafa Kemal Paşa

---

samimi olarak tanımıyorlardı. Gençleri birbiriyle tanıştırmak, memleketin içtimai birliği ve inkişafı namına çok lüzumlu bir vazife görülüyordu. İşte bu iki ihtiyaç bizi bir cemiyet teşkiline sevk etti. Bu düşüncemi ilk defa arkadaşım Garipoğlu Reşat'a açtım. Fikrime hemen iştirak etti. Reşat Bey'in hükümet karşısındaki "iş bitiren" adıyla hem saatçi hem yazıhane olan bir dükkânı vardı. Daireden çıktıktan sonra hemen her gün orada bu mevzuu incelerdik. Düşüncemi tüccarlardan Mehmet Fevzi Saçak, Muallim Tayyip ve Orman Memuru Katırcıoğlu Ahmet Beylerle görüştük. Hepsi aynı duygu içindeydiler. Arzular birleşmişti. Sekiz-on maddelik bir nizamname yazıldı. On arkadaşla müessis olarak Şubat 1334'te beyannamemizi makama verdik. Memleketimizde resmen "Kırşehir Gençler Derneği" kurulmuştu. Dernek hiçbir yere bağlı değildi. Mahalli ve müstakildi. Belediye ve Meclis-i Umumi gibi resmi halk kurullarını ellerinde tutan nüfuzlular, bizim samimi bir duyguyla kurduğumuz müessesemizden mevkileri hesabına kuşkulanıyorlardı. Hâlbuki onların korktukları şey bizim hiç aklımızda yoktu". Kardeş, a.g.e., s.33-34.

75. Kardeş, a.g.e., s.27.
76. *Atatürk'ün Bütün Eserleri,* C. V., Kaynak Yay., İstanbul, 2001, s.381-382; Cevat Hakkı Tarım, *Atatürk Kırşehir'de,* Ankara, 1956, s.5-6.
77. Turhan Feyzioğlu, *Atatürk ve Milliyetçilik,* Ankara, 1986, s.42.
78. Tarım, a.g.e., s.7. Mustafa Kemal Paşa'nın buradaki konuşması bir başka kaynakta şöyle aktarılmıştır: *"Sevgili gençler, sizin gösterdiğiniz heyecanlı tezahürden çok mütehassis olduk. Esaret tehlikesine düşen, hürriyet ve istiklâlini temin hususundaki dâvamızın hususiyetine inanmış olduğumuza kanaat getirerek nizamnamenizin çizdiği esaslar cidden takdir edilir mahiyettedir. İleride hepinizin şerefli başarılar yolcusu olduğunuzu görmekle iftihar ederiz."* Kardeş, a.g.e., s. 38-39.
79. Kansu, a.g.e., C. II., s.496; *"Kırşehir gençlerinin, vatanımızda gençliğin kıymetli bir örneği olduklarını ispat edecek, sağlam ve isabetli fikirlerle donanmış bulundukları kanaatiyle imza koyarız. 24 Aralık 1919. Mustafa Kemal, Ahmet Rüstem, Hakkı Behiç, Mazhar Müfit, Hüseyin Rauf."* Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. V., s.383.
80. Ömer Aydın Bey konuşmasında şunları söylemiştir: *"Pek muhterem Paşa Hazretleri, vatanımızın kolunu, kanadını budamak için her taraftan memleketimizi saran düşmanlara sizin kahramanca yapacağınız kumanda altında savaşacak olan askerlerimizden yiyecekleri tokatla, cezalarını bulacaklarına imanımız vardır. Fransa Cumhurbaşkanı Raimonde Poincare, vatanımızın hastalandığını söylemekle büyük hataya düştüğünü ilerde kendisi de itiraf edecektir. Memleketimizin hasta olmadığını, vatanımızın aslanlar yatağı olduğunu ispat için bu millet sizin rehberliğinize*

da: *"Sevgili Kırşehir halkı ve gençleri! Bizi çok hislendirdiniz. Her yerde halkın coşkun sevgi gösterileri ile karşılaştık. Milletin inancının kuvvetli olduğunu gördük. Namık Kemal:*

"Vatanın bağrına düşman dayamış hançerini,

Yok, imiş kurtaracak bahtı kara maderini, demiş. Bu milletin içinden çıkan ben Kemal de övünerek değil, milletimizin asalet ve kahramanlığına dayanarak söylüyorum:

Vatanın bağrına düşman dayasa hançerini

Elbet bulunur kurtaracak bahtı kara maderini" diyerek, milletin hayat ve hürriyeti söz konusu olduğunda, kendisiyle birlikte tüm Türk milletinin her türlü özveriye katlanabileceğini dile getirmiştir[81].

Heyet-i Temsiliye 25 Aralık 1919 günü yine Ömer Aydın Bey'in yaptığı bir konuşma ile Ankara'ya uğurlanmıştır[82].

Kırşehir'den 25 Aralık günü ayrılan Heyet-i Temsiliye, Kaman, Çiçekdağı ve Beynam'dan sonra 27 Aralık 1919 günü Ankara'ya ulaşmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın, Ankara'ya ayak basar basmaz yaptığı ilk işlerden birisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkezlerine 27 Aralık 1919 tarihli bir genelge göndererek, yol boyunca *"milletin gösterdiği birliği anlatmak"* olmuştur[83]. Ayrıca yine 2 Ocak 1920 tarihinde Cemiyet Heyet-i Merkezlerine, Hacıbektaş'ta Çelebi Cemalettin Efendi'ye ve Mutki'de Hacı Musa Bey'e yaptığı bildirimde[84] de aynı konuya değinmiştir. Tüm bu faaliyetleri

---

muhtaçtır. İstanbul Hükümeti ecdadımızın kanını akıtarak kazandığı bağımsızlığı feda edecek kadar acziyet içinde bulunuyor ve sanki düşmanla iş birliği yapmış gibi görünüyor. İşte bu gördüğünüz halkın sevgi gösterisi, size candan bağlılığının açık bir belirtisidir. Varolunuz. Amacınıza ulaşmanızı ve sağlığınızı Allah'tan dileriz, aziz ve muhterem heyet." Kardeş, a.g.e., s.26, 39-40.

81. Kardeş, a.g.e., s.39-40; Oranlı, a.g.e., s.44-45; Tarım, a.g.e., s.8; Erol Seyfeli, *Milli Mücadele Döneminde Ve Mustafa Kemal Paşa'nın Geldiği Yıllarda Kırşehir*, Kırşehir, 1998, s.41-42.
82. Mustafa Kemal Paşa ile Ömer Aydın Bey arasında şöyle bir konuşma geçmiştir: *"Ömer Aydın Bey- Paşa Hazretleri, eğer milletimizin yeteneklerini iyi yönetir ve kullanırsanız ki bundan kesinlikle eminiz. Hem vatanımız hem de bağımsızlığımızı sağlamış, milli tarihimize adınıza değer bir şan, şeref sayfası ve destanı yazmış olusunuz. Hepimiz hepinize hayırlı yolculuklar dileriz. Mustafa Kemal Paşa- Milletimizin yüksek yeteneğini iyi kullanarak bu yolda başarılı olacağımızdan eminiz ve siz de emin olabilirsiniz."* Kardeş, a.g.e., s.31-32. Ömer Aydın Bey'in konuşmasındaki özellikle, *"Milletin güvenini kötüye kullanmayınız"* anlamına gelen sözleri Mustafa Kemal Paşa'nın yanında bulunan Hüsrev Bey (Gerede)'in çok hoşuna gitmiştir. *Hüsrev Gerede'nin Anıları*, s.150.
83. *"Sivas'tan Kayseri yoluyla Ankara'ya hareket eden Heyet-i Temsiliye, bütün güzergâhında ve bilhassa Ankara'da büyük milletimizin sıcak ve samimi vatanperverane tezahüratı içinde, bugün ulaştı. Milletimizin gösterdiği birlik ve azim eseri, memleketimizin geleceği temin hakkındaki kanaatleri sarsılmaz bir şekilde sağlamlaştırıcı mahiyettedir. Şimdilik, Heyeti Temsiliye merkezi Ankara'dadır. Hürmet takdim eyleriz, Efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal." Atatürk'ün Bütün Eserleri*, C. V., Kaynak Yay., İstanbul, 2001, s.384; Gazi M. Kemal, *Nutuk...*,,C.I, s.444.
84. *"...Seyahatimizdeki gözlemlerimiz ve incelemelerimiz, bizlere, Cenab-ı hâfızı hakikinin inayeti rabbaniyesi ile tecelli eden milli birliğimizin, dayandığı milli teşkilatın şekillenmiş ve millet ve memleketin mukadderatını kurtarmak için hakkıyla dayanmaya değer bir kuvvet ve kudret haline gelmiş olduğunu şükranla gösterdi. Harici vaziyet, bu milli azim ve birlik sayesinde, Erzurum ve Sivas Kongresi esasları dairesinde, millet ve memleket menfaatlarına uygun bir şekle girmiştir. Mukaddes birlik ve azim ve imanımıza dayanarak meşru taleplerimizin temini gününe kadar, büyük bir sebatla çalışılması ve bu beyanatımızdan, köylülere kadar, milletin dahi haberdar kılınması tamimen rica olunur. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına Mustafa Kemal."*

onun önceliklerini ortaya koyması açısından önemli olduğu gibi, yapılan seyahatin amacını ve Mustafa Kemal Paşa'nın yolculuktan memnun olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Mustafa Kemal Paşa, milleti ortak bir amaç etrafında ve millî irade temelinde bir araya getirmek istemiştir. Bu nedenle de gerek Millî Mücadeleyi gerekse inkılâbı milliyetçilik, millî egemenlik ve bağımsızlık temeli üzerine oturtmuştur. Böylelikle hem millî birlik ve beraberliği sağlamış hem de Millî Mücadele'yi başarıya ulaştırmıştır[85].

Mustafa Kemal Paşa'ya göre, ilk amaç vatanın kurtarılması ve tam bağımsızlığın sağlanması olmuştur. Bunu gerçekleştirmek için birleştirici, bütünleştirici ve toplayıcı olmak, herkesten, her şeyden, her türlü imkân ve fırsattan yararlanmak istemiştir[86]. Bu yüzden de temel ilkelerinden taviz vermeden, değişik görüşteki insanları, çıkarları ve meslekleri, farklı kişileri vatanın kurtarılması amacında birleştirmiş, gerektiğinde uzlaşmış ve işbirliği yapmıştır[87]. Ancak bu uzlaşma ve işbirliği hiçbir zaman millet aleyhine sonuçların ortaya çıkmasına yol açmamış, aksine mücadelenin kazanılmasına ve amaca ulaşılmasına katkı sağlamıştır.

Bu bağlamda Milli Mücadele'yi başarıya ulaştırmak için üzerinde önemle durulan konulardan birisi de, ülkede birliğin sağlanması, herkesin dayanışma içinde olması ve manevi gücün yüksek tutulması olmuştur. Bu konu mücadelenin başarıya ulaştırılmasındaki en etkin yollardan birisi olarak kabul edilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Milli Mücadele sırasında milli birliğin sağlanmasına ne kadar önem verdiğini Nutuk'un daha ilk satırlarında da görmek mümkündür. Çünkü Nutuk'ta Samsun'a çıktıktan sonra ülkedeki durum tasvir edilirken, öncelikle tüm ülkenin ve milletin tam bir dağınıklık ve karışıklık içerisinde olduğu ve birlikten yoksun bir şekilde bulunduğu belirtilmiştir[88].

Ülkede birlik ve beraberliğin sağlanması konusunda oldukça hassas davranan Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'da sözü geçen bazı kişilere, örneğin Mutki Aşiret Başkanı Şeyh Abdülbaki Efendi, Şırnaklı Abdurrahman Ağa, Dirşulu Ömer Ağa, Muşarlı Resul Ağa, Sadullah Efendi, Şeyh Mahmut Efendi, Şeyh Ziyaettin Efendi ve Cemil Çeto'ya mektuplar yazarak onlardan Milli Mücadele'ye destek olmalarını istemiştir[89].

Mustafa Kemal Paşa Nutuk'ta, milli birlik ve beraberliği sağlamak konusuna büyük özen gösterdiğini vurgulamakla kalmamış, aynı zamanda milli bütünlüğü tehdit edici her türlü oluşuma da karşı çıkmıştır[90].

Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. VI., s.58; Gazi M. Kemal, *Nutuk*...,,C.I, s.444.

85. Hamza Eroğlu, *Atatürk ve Milliyetçilik*, Ankara, 1992, s.89.
86. Yaşar Özüçetin, "Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay ATASE Başkanlığı Yay., s.s. (143–162), b.y.y., 10 Kasım 2003, s.147.
87. *a.g.m.*, s.149.
88. Gazi M. Kemal, *Nutuk*...,, C.I., s.2-4.
89. Gazi M. Kemal, *Nutuk*...,,, C.III., s.1272-1286; Belge: 47-53.
90. Örneğin bu konuyla ilgili olarak: 17 Haziran 1919'da Amasya'dan 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir'e yolladığı bir şifreli telgrafta İngilizlerin Kürtleri kışkırtmalarını değerlendirdikten sonra: "Bu sebeple ben Kürtleri ve hatta öz kardeş olarak tekmil milleti bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu cihâna Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim" demiştir. Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, C.I., Emre Yay., İstanbul, b.t.y., s.86

Dolayısıyla çok güç şartlar altında girişilen Milli Mücadele'de, Anadolu'nun geleneksel yapısı içinde halkın büyük bağlılık gösterdiği eşraf ve din adamları önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Kemal Paşa bu bilinçle ihtiyacı olan desteği bu kişilerde de aramıştır[91]. Özellikle belirlediği Kayseri-Ankara arası güzergâhta, Ankara'ya gelinceye kadar Anadolu halkının bilinçlenmesi, Milli Mücadele'ye destek vermesinin sağlanması için bir takım ziyaretlerde bulunmuş, halkın tam güvenini ve desteğini kazanmaya çalışmıştır. Hacıbektaş'a uğraması da bu anlamda değerlendirilmelidir.

Bu amaçla ziyaret edilen Kırşehir de, çoğunlukla anılara dayalı bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, 1919'da Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarına sevgisini ve bağlılığını bütün gücüyle göstermiş, Millî Mücadele'nin ihtiyacı olan milli birlik ve beraberliği sağlayan yerlerden birisi olmuştur[92]. Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarına bağlılıklarını gösteren Kırşehirliler,[93] ülkenin kurtuluşunu sağlayan ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne temsilci göndermiş ve milletvekili olarak da vatana hizmet etme onuruna sahip olmuşlardır[94].

KAYNAKÇA

Belgeler

Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. II, III, IV, V, VI, Kaynak Yay., İstanbul, 1999, 2000, 2001.

Kitaplar

Akşin, Sina, *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi,* Ankara, 1996.

....., *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele,* C.I, 2.baskı, İstanbul, 1992.

Altınok, Baki Yaşa, *Öyküleriyle Destanlarıyla Kırşehir,* Ankara, 2002.

Aptülahat, Akşin, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi,* Ankara, 1991.

Arıburnu, Kemal, *Sivas Kongresi, Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla,* Ankara, 1997, s.2.

Aşkun, Vehbi Cem, *Sivas Kongresi,* İstanbul, 1963.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Tek Adam,* C.I, 9.baskı, İstanbul, 1983.

Basınoğlu, Ethem, *Çeşitli Yönleriyle Kırşehir,* Kırşehir, 1981.

Baydur, Mustafa, *Atatürk'le Konuşmalar,* İstanbul, 1960.

Bayur, Hikmet, *Atatürk Hayatı ve Eseri,* C.I, Ankara, 1990.

Belen, Fahri, *Türk Kurtuluş Savaşı,* 2.baskı, Ankara, 1983.

Berkes, Niyazi, *Türk Düşününde Batı Sorunu,* Ankara, 1975.

Borak,Sadi, *Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları,* İstanbul, 1998.

Cebesoy, Ali Fuat, *Millî Mücadele Hatıraları,* İstanbul, 2000.

91. Ethem Basınoğlu, *Çeşitli Yönleriyle Kırşehir,* Kırşehir, 1981, s.45.
92. Kardeş, a.g.e., s.5.
93. Özüçetin, "*Türkiye Büyük Millet Meclis...*,, s.448.
94. Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan Kırşehir milletvekilleri için bkz.: a.g.m., s.437-450.

Çaycı, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk,* Ankara, 2002.

Danişment, İsmail Hami, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi,* C.IV, İstanbul, 1955.

Dinamo, Hasan İzzettin, *Kutsal İsyan,* C.V, İstanbul, 1970.

Dursunoğlu, Cevat, *Millî Mücadele'de Erzurum,* Ankara, 1946.

Emre, Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye,* 11. Basım, İstanbul, 1998.

Ergil, Doğu, *Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi,* Ankara, 1981.

Eroğlu, Hamza, *Atatürk ve Milliyetçilik,* Ankara, 1992.

Evans, Laurence, *Türkiye'nin Paylaşılması (1914–1924),* İstanbul, 1972.

Feyzioğlu, Turhan, *Atatürk ve Milliyetçilik,* Ankara, 1986.

Gazi M. Kemal, *Nutuk-Söylev,* C.I-III, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XXIII, Dizi, Ankara, 1981, 1986, 1989.

HarpTarihi Vesikaları Dergisi, Sa:4 (Haziran 1953), Belge No: 69.

Hüsrev Gerede'nin Anıları, Yay. Haz.: Sami Önal, 3.Baskı, İstanbul, 2002.

Kansu, Mazhar Müfit, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber,* C.II, 3.Baskı, Ankara, 1988.

Karabekir, Kazım, *İstiklal Harbimiz,* C.I., Emre Yay., İstanbul, b.t.y.

Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi,* C.V, Ankara, 1982.

Kardeş, Sırrı, *Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Kırşehir'de,* Ankara, 1950.

Kars, Zübeyir, *Milli Mücadelede Kayseri,* Ankara, 1993.

Kırşehir Yıllığı, 1973.

Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma,* 2. Bs, Ankara, 1993.

Kinross, Lord, *Atatürk (Bir Milletin Yeniden Doğuşu),* Çev.: Ayhan Tezal, 7.baskı, İstanbul, 1980.

Kutay, Cemal, *Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları,* Ankara, 1973.

Mahmut, Goloğlu, *Erzurum Kongresi,* Ankara, 1968.

Melek, Kemal, *Doğu Sorunu ve Milli Mücadelenin Dış Politikası,* İstanbul, 1985.

Oran, Baskın, *Atatürk Milliyetçiliği,* 3. Basım, Ankara, 1993.

Oranlı, Ziya, *Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları,* Anlatan: Ali Metin, Ankara, 1967.

Öz, Mehmet, *Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumlar,* İstanbul, 1997.

Sakallı, Bayram, *Ankara ve Çevresinde Milli Faaliyetler,* Ankara, 1988.

Sander, Oral, *Siyasî Tarih,* C.I., 3.Baskı, Ankara, 1994.

Sarıca, Yüksel, *Bütün Yönleri İle İlçemiz Mucur,* Kırşehir, 1983.

Sarınay, Yusuf, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912–1931,* İstanbul, 1994.

Selek, Sebahattin, *Anadolu İhtilâli,* 5.Baskı, İstanbul, 1981.

Seyfeli, Erol, *Millî Mücadele Döneminde Ve Mustafa Kemal Paşa'nın Geldiği Yıllarda Kırşehir,* Kırşehir, 1998.

Şimşir, Bilal, *Ankara,* 1988.

Tarım, Cevat Hakkı, *Atatürk Kırşehir'de,* Ankara, 1956.

Turan, Şerafettin, *Mustafa Kemal Atatürk,* Ankara, 2004.

Uluğ, Naşit Hakkı, *Hemşehrimiz Atatürk,* İstanbul, 2.baskı, 1973.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.III, 2.Kısım, Ankara, 1982.

Yalçın, E. Semih - Güler, Ali, *Atatürk, Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği*, C.2, Ankara, 2000.

Makaleler

Akşin, Sina, "Mustafa Kemal Atatürk'ün İktidar Yolu", *Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk*, 2.Baskı, s.s.(51–80), İstanbul, 1986.

Ercan, Yavuz, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Dönemi ve Yıkılışın Nedenleri", *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Sa.: 307.

İlhan, Suat, "Atatürk'ün Yetiştiği Ortam", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.II, Sa.: 5, 1986.

Küçük, Cevdet, "Şark Meselesi Hakkında Önemli Bir Vesika", *Tarih Dergisi*, Sa.:32,, Mart 1979.

Özkaya, Yücel, "1919'un Siyasî Olayları", *Millî Mücadele Tarihi -Makaleler-*, s.s.(23–32), Ankara, 2002.

....., "Mustafa Kemal Paşa-İstanbul Hükümeti İlişkileri", Millî Mücadele Tarihi -Makaleler-, s.s.(221–254), Ankara, 2002.

Özüçetin, Yaşar, "Millî Mücadele İçerisinde "19 Mayıs 1919"", *G.Ü. Kırşehir Eğt. Fak. Der.*, C. 5, Sa.:2, s.s.(65-74), Kırşehir, 2004.

....., "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları", *I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni 8–10 Ekim 2003*, s.s.(437–450), Kırşehir, 2004.

....., "Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay ATASE Başkanlığı Yay., s.s. (143–162), b.y.y., 10 Kasım 2003.

Türkmen, Zekeriya, "Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı", *Türkler*, C.XV, Ankara, 2002.